

הרב חיים אהרן צבי היילפרין

רב ביהמ"ד דברי חיים
אוצר החכמה

בענין שילם שכר לימוד ממעשר כספים

ומו"מ עם הרב פסח אליהו פאלק שליט"א

מח"ס מחזה אליהו

דמעשר עני דומה למפריש צדקה עכ"ל
הט"ז, אבל הב"ח שם חולק ע"ז וכ'
לאחר שפי' דברי הטור בהא דאין
פורעין חוב ממעשר עני וז"ל מיהו אין
זה אלא במעשר עני מזרע הארץ שהיא
מ"ע מה"ת אבל מה שאדם מעשר ממה
שמריוח במשא ומתן בכספים ושאר
רווחים אינו בכלל זה ויכול ליתן ממנו
לצדקה ולפדיון שבויים שהרי אינו חייב
בה לא מן התורה ולא מדרבנן עכ"ל,
והט"ז שם הביא דברי הב"ח וכ' ע"ז
ותמהתי שהרי ר"ס רמ"ט מבואר
שחיוב גמור הוא כמ"ש כל הפוסקים,
והב"י בשם ירושלמי והפוסקים האריכו
הרבה ליישב דברי הב"ח, ועי' בשו"ת
שבות יעקב ח"ב סימן פ"ה שכ'
דאדרבה משם ראייה לדברי הב"ח כי
שם מבואר דשיעור נתינה במדה
בינונית היא אחד מעשרה, ואח"כ כ'
המחבר לעולם אל ימנע אדם עצמו
פחות משלישית השקל לשנה ואם נתן
פחות מזה לא קיים מצות צדקה,
מבואר להדיא דמעשר היא רק מידה
בינונית ומדינא ליכא חיוב אלא
שלישית השקל, וכ"כ בשו"ת חות יאיר

כתב הט"ז ביו"ד סימן של"א ס"ק
ל"ט וז"ל "נראה דיש לדמות מעשר
שמפרישין מן הריוח ממון לדין מעשר
עני של תבואה ופירות וכו' וע"כ
נעתיק דברי הטור בקיצור לענין מעשר
עני וז"ל (בא"ד) מעשר עני אין פורעין
בו המלוה ולא משלמין בו את הגמול
(פי' ב"י שחבירו עשה לו טובה של
דבר הרשות אסור לשלם גמולו במעשר
עני) אבל משלמין ממנו דבר של גמ"ח
וצריך להודיעו שהוא מעשר עני, ולא
פודין בו את השבויים ולא עושין בו
שושבינות ואין נותנין ממנו צדקה (פי'
ב"י צדקה שפסקו עליו בני העיר
שכבר נתחייב בה דה"ל פורע חובו),
נ"ל דגם ההיא דפדיון שבויים שאין
נותנין לזה ממעשר עני היינו שיש
בלא"ה לפדות שפסקו עליו כן והוא
רוצה לפטור עצמו במעשר עני אבל
אם אין חייב, לפדותו בלא"ה וודאי
יכול המפריש לתת מ"ע שלו לזה דאין
לך צדקה גדולה מזה וכו' כל זה נראה
ששייך גם כן במעשר שמפרישין מן
ריוח שנתן הש"י לבני אדם ולעיל סימן
רנ"א כ' ב"י גם כן בשם המרדכי

סימן רכ"ד והוסיף להוכיח כן מהא דקיי"ל דפרנסת עצמו קודם לכל דבר, ואם איתא דמעשר כספים חיובא הוא כמעשר עני, הלא גם עני חייב ליתן מעשר עני, אע"כ דאינו דומה למעשר עני, וע"ע בשו"ת מהרש"ג ח"א יו"ד סימן ל"ו שכ"כ, עכ"פ מבואר דהא דנחלקו אי פורעין חובו ממעשר כספים או לא דזה תולה אי מעשר עני חיובא הוא או אינו אלא מצד המנהג, ודעת רוב הפוסקים דמעשר כספים אינו אלא מנהג ולא מעיקר הדין וכמבואר להלן. (עי' שו"ת אמרי יושר ח"ב סי' קל"ו).

והנה בשו"ת חות יאיר שם הוסיף ^{אוצר החכמות} דאעפ"י דקיי"ל דמעשר כספים אינו חיובא אפילו מדרבנן מ"מ מי שנהג כן ימים רבים שויה עליה חובה דהו"ל נדר ותמיר ממילי דרבנן, והביאו הפוסקים להלכה אלא שנחלקו אי בעינן ג' פעמים או בפעם א' ג"כ הוי כנדר ואכמ"ל בזה, ולפי"ז מש"כ הב"ח אבל מה שאדם מעשר מה שמרויח וכו' משמע דמיירי מאדם שרגיל לעשר תדיר וע"ז כ' הב"ח דאינו חיוב ויכול ליתן לצדקה ופדיון שבויים, ובוודאי אינו חולק על סברת החות יאיר דמי שמקיים מצוה כמה פעמים הו"ל כנדר דע"ז לא מצינו שום חולק בפוסקים, וגם אינו מיירי בקיבלו עליו בל"נ דהו"ל לפרוש כן, וע"כ מיירי באופן הרגיל, ואפ"ה ס"ל דאעפ"י שיש עליו חיוב מצד הלכות נדר לפרוש מעשר מ"מ יכול לפרוע חובו בזה, אמנם בשו"ת חתם סופר חיו"ד סימן רל"א תולק ע"ז וכ'

דאעפ"י דמעשר כספים אינו חיוב ממש יש מפרישים ויש שאינם מפרישים וא"כ בוודאי אי לא היה נוהג להפריש מעשר מי יתבענו ומי יכפנו וכו' אבל מכיון שהנהיג ג' פעמים להפריש מעשר מרויח שלו ולתתו לעניים שוב כל מה שיפריש ממעשר הוה ממילא לעניים ולא כל כמיניה לקנות ממנו נר לביהכ"נ אפילו אינו מחויב בהם וכ"כ בסוף התשובה דאין אדם פורע חובותיו ממעשר ולכן אם מתחייב עצמו במעשר צריך ליתנו לצדקה, והוסיף שם בלשון הטור ואפילו מי שאנס המלך גרנו חייב לעשר שלא יפרע חובו ממעשר, מבואר להדיא מדברי הח"ס דס"ל דאעפ"י שאין מעשר כספים חיוב מצד עצמו אלא בתורת נדר וקבלה, אעפ"י דינו כמעשר עני דאינו יכול לפרוע חובו בזה, וזה לכאורה דלא כהב"ח.

אמנם לאחר העיון נראה דלא נחלקו כלל אלא דיש בזה שני דינים, דהנה המקור להנך פוסקים דס"ל דמעשר חיוב הוא, מבואר בתוס' תענית דף ט. בשם הספרי דאיתא שם עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה אין לי אלא תבואת זרעך שחייב במעשר רבית ופרקמטיא וכל שאר רווחים מנין ת"ל את כל, (עי' בשו"ת חות יאיר שם בשם הר"ד אופנהיים דס"ל שזה המקור להני שיטות), ולפי"ז הא דמבואר בט"ז דיש לדמות מעשר כספים למעשר עני הוא מטעם דמעשר כספים נכלל בהך חיובא דמעשר עני דמחד קרא ילפינן להו,

השיג ע"ז, דהך הילכתא דדבר שבחובה מבואר במנחות דף פ"ב. רק לגבי קרבנות והקדש וילפינן לה שם מקרא, וא"כ בדבר שאינו של הקדש לא שייך לומר כן, ומשו"ה ס"ל להפנ"י דשפיר יכול לפרוע מה שמחוייב ע"י מעשר שני, מ"מ כנראה דס"ל להמהר"ם ושא"פ דאעפ"י דלמדין מקרא מ"מ סברא הוא וכמבואר במאירי חגיגה דף ז. וז"ל כל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין ר"ל כל קרבן שהטילו הכתוב על אדם וכו' אינו רשאי לפרעו ממעשרותיו וכו' דהיאך יפרע את חובו במה שהוא זקוק להביאו מצד אחר עכ"ל, מבואר מדבריו דיש בזה סברא דמה שמחוייב הוא עפ"י תורה או מצד הדין אינו יכול לפרעו מדבר שמחוייב בו, והנה המהר"ם בתשו' ע"ד כ' דמעשר כספים אינו חיוב אלא מצד המנהג ואעפ"י כ' דשייך בזה הך הילכתא דדבר שבחובה, א"כ מבואר להדיא כד' החת"ס דאעפ"י דאינו חיוב מ"מ כיון שהוא חיוב מצד ההנהגה אינו יכול לפרוע במעשר כספים חובותיו.

ואיכא נפק"מ טובא אי הא דאינו יכול לפרוע חובותיו ממעשר כספים הוא מטעם דהוי כשאר מעשרות או משום הך הילכתא דדבר שבחובה, דאי משום דהוי כשאר מעשרות אסור ליתנו לשום דבר חוץ מעניים שזה מטרת הך מעשר, והא דאינו יכול ליתנו לצדקה שפסקו עליו בני העיר כמבואר בב"י

ולכן הא דאין פורעין בו את המלוה דאמרינן לגבי מעשר עני שייך בכל פרטיה לגבי מעשר כספים, אבל הב"ח דס"ל דאינו שום חיוב וע"כ לא ס"ל הך דרשה דספרי ולא חש לו כמש"כ החות יאיר שם דכיון דאינו מוזכר בש"ס לכך ס"ל דאינו דרשה, אלא רמז בעלמא, לכך לא שייך כל פרטי דיני מעשר עני לגבי מעשר כספים, ומשו"ה כ' הב"ח דפודין בו את השבויים ויכול ליתנו לצדקה, דהא כל הך הילכתא דאין פודין בו את השבויים וכו' מבואר בירושלמי דמאי פרק ג' וברמב"ם הל' שמיטה פ"ו הי"ד ובהל' מע"ש פ"ג הכ"א דשייך ג"כ בשביעית ובמעשר שני ובדמאי, וא"כ גדר האיסור הוא דאם אינו נותן להעני הוי כמוציא המעות לחולין כמו בשער מעשרות, דאינו יכול ליתנו אלא למי שהתורה ציותה ליתנו ולא לשא"ד אפילו אם הוי מצוה, מ"מ ס"ל להב"ח דכ"ז במעשר עני ולא במעשר כספים דאינו בכלל מעשרות כלל וא"כ לא שייך איסור זו, אבל חוץ מזה איכא עוד הלכה דדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין דהיינו אם יש לו התחייבות לעשות איזה דבר אינו יכול לעשותו אלא מן החולין, וכמבואר בשו"ת מהר"ם רוטאנבורג סימן ע"ו שכ' שם דאינו יכול ליתן מתנות לאביונים ממעות מעשר כספים משום דקיי"ל דדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, וכן מבואר בשל"ה בהל' מגילה הובא במג"א ריש סימן תרצ"ד, ואעפ"י שבשו"ת פני יהושע סימן ב'

אין זה מגרע מנדרו כלל כנ"ל, משא"כ ליתן לשאר מצוה שאינו בכלל הצדקה לעניים הלא אין זה בכלל נדרו, והא דאמרין דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין הכונה שרוצה לשלם הדבר שבחובה מדבר שאין לו שייכות עם החובה אלא מחיוב אחרת לגמרי, משא"כ היכא דהדבר שבחובה הוא צדקה לעניים שפיר יכול להביא מן החובה של צדקה, ולפי"ז א"ש דהב"ח כ' דיכול ליתן מעשר לפדיון שבויים ולשאר צדקות משום דליכא בזה חסרון של דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין כמו שביארנו, אבל החת"ס מיירי ליתן מעות מעשר לשאר מצוה כגון לנרות ביהכ"נ או לקנות ספרים כמבואר בשו"ע ריש סימן רמ"ט, דזה וודאי מקרי פורע חובו מן הצדקה דהוי בכלל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין.

ולפי"ד הא דמבואר ברמ"א סימן רמ"ט סעיף א' דאין לעשות ממעשר שלו דבר מצוה כגון נרות לביהכ"נ או שאר דבר מצוה אלא יתנו לעניים, הכוונה דאינו יכול ליתן למצוה כללית או שאר התחייבות, אבל אם התחייב עצמו לעניים שפיר יכול ליתן מעות זה לעניים הללו, וגם מש"כ הט"ז שם בס"ק א' דאסור לפרוע בהם מסים או לזון בניו הקטנים אעפ"י שהם בכלל צדקה, אין כונתו לומר דכיון שיש עליו התחייבות לזה אינו יכול לפרוע ממעות מעשר, אלא הכונה דאין זה בכלל הצדקה לעניים, אלא כשאר

המובא בתחילת דברינו אינו משום דיש בזה ביטול המטרה של מעשר עני, אלא משום דכיון דכבר התחייב עצמו ליתן לעניים א"כ יש עליו שיעבוד מקודם, ובזה שנותן ממעות מעשר לעניים ה"ז כפורע לעצמו כיון שאין עליו שיעבוד עכשיו, משא"כ אי הטעם הוי משום הך הילכתא דדבר שבחובה הלא הא דצריך ליתן מעשר כספים הוא משום נדר וע"י מה שנותן לעניים הרי מקיים נדרו דהא סוכ"ס המעות מגיע לידי עני, והא דמגיע לו תועלת מזה אין זה מגרע נדרו כלל, דבשלמא בענייני הקדש וכדומה שייך לומר דאם יש לו הנאה מזה הוי כהוצאה לחולין, אבל בנדר הלא יש כאן קיום הנדר, וע"כ הטעם הוא מצד הדבר שבחובה, דאם איכא תקנת חכמים כגון מתנות לאביונים או שאר התחייבות שמחייב א"ע שהוא בכלל דבר שבחובה, אינו יכול ליתן אלא מן החולין אבל לא ממעות מעשר שאינו בכלל חולין מצד החיוב לקיים נדרו כנ"ל, והנפק"מ למעשה הוא לגבי שאר צדקה לעניים ופדיון שבויים, דאי נקטינן דמעשר כספים הוא חיוב מעיקר הדין ודמה לשאר מעשרות א"כ אינו יכול לפטור שום התחייבות שיש עליו כמו שביארנו, וא"כ אינו יכול ליתנו לפדיון שבויים או לצדקה שפסקו עליו בני העיר, משא"כ אי נימא דהחיוב הוא מצד נדר וא"כ האיסור הוא מדין דבר שבחובה, י"ל דשפיר יכול ליתן לצדקה ולשאר צדקות אעפ"י שיש לו התחייבות להם, מ"מ

התחייבות שיש בו ענין של צדקה, ומשו"ה הוי כפורע חובו מן הצדקה, וזה מה שהביא מבניו הקטנים וכי ס"ד שיוציא אדם מעשר שלו לזון בניו הקטנים, פי' דאין זה מצות צדקה לעניים, ומשו"ה אינו יכול ליתנו ממעות מעשר אעפ"י דהוי בכלל עושי צדקה, כמו שביארנו.

אבל דברי הט"ז צ"ב דהא הוא בעצמו ס"ל דמעשר כספים הוי כמעשר עני, וא"כ למה צ"ל דהוי כפורע חובו, והביא ראיה ממה שאדם זן בניו הקטנים דוכי ס"ד שיוציא אדם מעשר שלו לזון בניו הקטנים, דבשלמא אי נימא דזה בגדר דבר שבחובה א"ש כמו שביארנו דרצה להוכיח דאין זה מצות צדקה לעניים, אמנם אי אמרינן דהוא מדין מעשר עני א"כ למה צריך להביא הוכחות כלל הלא יש בזה איסור להוציא מעשר על דבר שחייב, וגם מש"כ אח"כ לגבי לקנות מצוה בביהכ"נ דאם היה דעתו בשעת קניית המצוה שרי דהא המעות לצדקה אזיל, משא"כ אם בשעת קניית המצוה לא נתכוין ליתן ממעשר ואח"כ רוצה לפרוע הו"ל כפורע חובו, דבשלמא אם הוא מדין דבר שבחובה י"ל דאם בשעת שמקבל עליו הדבר שבחובה דעתו ליקח מדבר שאינו חולין שפיר דמי, אבל אם הוא מדין מעשר עני דאסור להוציאו לחולין א"כ מה לי אם קיבל עליו או לא הלא סוכ"ס אינו נותן צדקה לעניים, וגם מה שמתיר לקנות ספרים ללמוד בהם צ"ע דאינו בכלל צדקה לעניים, ואינו אלא כהתנה

שזה אינו מועיל אלא אי נימא דהוי משום דבר שבחובה כנ"ל וצל"ע בכל זה.

אמנם לדינא נראה דלפי מה שנקטו האחרונים להלכה דמעשר כספים אינו אלא משום נדר, שפיר מותר ליתן המעשר לעניים אעפ"י שיש עליו התחייבות מקודם, ומצאתי סמוכין לדברי מדברי המהרי"ל דיסקין זצ"ל בתשו' ח"א סימן כ"ד שהקשה לשי' הט"ז דאם לא התנה הו"ל כפורע חובו, א"כ כשמחלק צדקה ג"כ לא יוכל לנכות אם לא נתכוין לכך, וכי דשאני צדקה שחילק כיון דצדקה הוא ממ"נ אינו חייב יותר וא"צ כונה לכך דסתמן לשמו קאי משא"כ בקונה מצוה שאינו בכלל צדקה תליא בכוונתו.

ועכשיו נבוא לדינא בנוגע שחר לימוד, והנה החפץ חיים זצ"ל בספרו אהבת חסד פרט י"ט סעיף ב' כ' דאסור לפרוע ממעות מעשר שחר לימוד של בניו הקטנים כיון שחוב עליו ללמד או לשכור להם מלמד והוי כפורע חובו ממעשר, וכן משמע בא"ר סימן קנ"ו, ושו"מ בשו"ת באר שבע סימן מ"א שכ' וז"ל אינו רשאי להוציא מעות המעשר בלימוד בניו כל זמן שהוא חייב לשכור מלמד לבנו ללמדו וכו' כיון שהוא חיוב גמור שילמד לבנו תורה או לשכור מלמד לבנו ללמדו תורה וכו' דמ"ש האי עשה של ולמדתם מעשה דסוכה ולולב דכפינן עליהו וכו' ומדכתב הרמ"א או שאר דבר מצוה רק יתנו לעניים משמע

בהדיא שאינו רשאי להוציא המעשר לשום דבר מצוה ולא בלימוד בניו ובנותיו עכ"ל, וכן מבואר בשו"ע הרב הלכות תלמוד תורה פרק א' סעיף ז', ולדברינו הנזכרים א"ש דהא דמשלם למלמד אין זה בכלל צדקה לעניים כלל כי הוא כפועל, וממילא אפילו אם מעשר כספים אינו אלא משום מנהג ושייך ביה הך דינא דדבר שבחובה אינו יכול לשלם החוב של שכר לימוד ע"י מעות מעשר כמו שביארנו לעיל.

אמנם נראה דיש בזה חילוק, דבוודאי היכא דמשלם למלמד ללמוד לבניו אין זה בכלל צדקה, אמנם התלמוד תורות המצויות בזמנינו השכר לימוד להם שפיר הוי בכלל מצות צדקה, ואעתיק פה דברי הרבנו ירוחם הובא בקיצור ברמ"א חו"מ סימן קס"ג וז"ל בנתיב כ"ט אות ג', ומלמדי תינוקות שאמרו בהן מתקנת יהושע בן גמלא ואילך כופין בני העיר זא"ז שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר ונראה לי כי שכר מלמדי תינוקות בעיירות קטנות שאין יכולים היחידים לתת שכר מלמד כי הוא על כל הקהל לפי ממון לא על אבותיהן של נערים בלבד כי אינן יכולים זה על זה עכ"ל, משמע מדבריו דהיכא דאיכא נערים שאינם יכולים לשלם שכר לימוד הרי החזקת כל הת"ת חל על בני העיר גם יחד, וא"כ כשהאב שיכול לשלם שכר לימוד משלם אין זה להמלמד אלא לקופת הקהל המחזיק הת"ת, וכן מבואר להדיא בשו"ע הרב שכ' בהל' ת"ת פרק א' סעיף ז' וז"ל

בא"ד והעניים יכולים לכופ' את העשירים לפרוע בעד בניהם מקופת הקהל, ואפילו העשירים יכול לכופ' זה את זה לפרוע שכר מלמדי תינוקות שלהם מקופת הקהל שנותנין בה גם מי שאין לו בנים, כי כן היתה עיקר התקנת חכמים להושיב מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר בין גדולה בין קטנה ולהטיל שכר מלמדי כל התינוקות שבעיר בין עשירים בין עניים על כל הקהל שבעיר כ"א כפי השגת ידו אפילו מי שאין לו בנים כשאר נתינות הקהל שהן לפי ממון עכ"ל, מבואר להדיא דהשכר לימוד שבזמנינו אינו שמשלם להמלמד עבור לימוד בניו אלא לקופת הקהל שנתחייב להחזיק ת"ת, ובשו"ע סימן רמ"ט סעיף ט"ז מבואר שהחזקת תלמוד תורה הוא מעלה גדולה בצדקה, וא"כ הוי כפדיון שבויים שאעפ"י שנתחייב מצד הקהל כתבנו לעיל שיכול לפרוע ממעות מעשר כיון דהוי בכלל צדקה לעניים.

לכן נראה דמה שמבואר בפוסקים דאין לשלם שכר לימוד ממעות מעשר זה דוקא כשמשלם להמלמד כפועל, אמנם אם המעות ניתן לקופת הקהל באופן כללי כדי להחזיק תלמוד תורה, דזה הוי בכלל צדקה לעניים (ובכלל זה מה שמעותיו הולכים גם להעניים העניים כיון דהקופה מעורב וניתן לכל), שפיר יכול ליתן ממעות מעשר ואין זה בכלל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, כמו שביארתי לעיל, וכמו מי שאין לו בנים דת"ת ומ"מ חייב להחזיק הת"ת כמו שאר בני

העיר שבוודאי יכול להחזיק הת"ת ממעות מעשר, כמו"כ מי שיש לו בן דת"ת יכול ליתן ממעות מעשר כמו שאר בני העיר וכדמשמע מדברי שו"ע הרב. וזה חידוש כי לא מצאתי כן בפוסקים, אמנם לפענ"ד הדברים נכונים, ולא באתי רק להעיר, וע"ע בשו"ת פרי יצחק ח"ב סימן כ"ז.

הערות על התשובה שלי בענין שילום שחר לימוד ממעשר כספים מאת ידידי הרב פסח אליהו פאלק שליט"א בעמח"ס מחזה אליהו, מגייטסעדה יצ"ו.

לתת שחר מלמד אזי החיוב על כל הקהל, ^{אוצר החכמה} "הא כל שיכול לשלם זהו חובתו הפרטי ולא על בני העיר לשלם כאשר האבות עצמם בני שילומים הם, וכן הוא בהדיא ברמ"א שהעשירים חייבים לשלם כאשר העניים לא מוצאים במה לשלם, וכן האריך בזה הגר"ז בקונ"א פ"א ס"ק ג', אכן נקטו "עיירות קטנות", ולפי"ז אם כל האבות יכולים לשלם כהוגן לא יחול החיוב על בני העיר כלל".

שם מש"כ דבזמנינו אינו משלם להמלמד אלא לקופה הקהל וכו' "עי" סוף דברי הגר"ז ובפרט סוף דבריו שבקונ"א שם שבזמנינו בדרך כלל נתבטל הדבר לגמרי, וכן הוא המציאות שהקהלות לא מטילים מס על כל הציבור להתחיל ת"ת דמתא". בסוף כל הענין "לא מבואר ברכינו ירוחם ולא בגר"ז שהפקיעו החיוב הפרטי שעל האב שיש לו חובה מעיקר הדין לשלם לחינוך בניו, רק כתבו שיש תקנה שגם שאר כל בני העיר ישאו בעול ההוצאות. וזה נראה בעליל שהורי הילדים מחייבים אותם לשלם מידי שבוע בשבוע הרבה יותר ממה

וז"ל: לא עברתי על הענין בעיון כלל וכלל מחוסר פנאי, ורק למלאות רצון מע"כ הנני להחזירו עם מה שרשמתי על הגליון בשעת עיוני בה בידידות נאמנה

פסח אליהו פאלק

בדף ב' בד"ה מ"מ בא"ד כ' וז"ל וע"כ הטעם הוא מצד הדבר שבחובה וכו' עד לקיים נדרו כנ"ל, "לא מובן".

בדף ב' בד"ה ולפי"ד כ' דמש"כ ¹²³⁴⁵⁶⁷ "הט"ז בס"ק א' דאסור לפרוע בהם מסים או לזון בניו הקטנים אעפ"י שהם בכלל צדקה דאין כונתו לומר דכיון שיש עליו התחייבות לזה אינו יכול לפרוע ממעשר אלא הכונה דאין זה בכלל הצדקה לעניים, "אדרבה ואדרבה זהו כונת הט"ז ואי לאו דהוי דבר שבחובה היה מותר לזון בניו הקטנים מידי דהוי כעניים גמורים שאין להם לעצמם שום מקור פרנסה, והוא הדין מיסי הקהלה שיהא מותר דצרכי הקהל כצרכי עניים, ובפרט שמפרנסים עניים מאותו קופה".

בדף ג' בד"ה אמנם הביא דברי רבנו ירוחם שכ' דשחר מלמדי תינוקות בעיירות קטנות שאין היחידים יכולים

שמחייבים שאר תושבי העיר, וא"כ לא ראיתי שום הצדקה לפרש ששכר לימוד בניו הרי הוא כ"צדקה" ושמותר ליתנו ממעשר. ופלא לומר שדברי הח"ח הבאר שבע והגר"ז כולם מיירי במלמד פרטי באשר פשוט שכבר דורי דורות יש חרדים שבהם לומדים כל בני העיר יחד, והוא התלמוד תורה שעליה איירי השו"ע סי' רמ"ט סעי' ט"ז.

וזה אשר השבתי לו:

יקרת מכתבו קבלתי לנכון, אמנם לפענ"ד אין בו כדי להשיב מש"כ, (א) מה שהעיר בדברי הט"ז לפענ"ד ¹²³⁴⁵⁶⁷ואה"ח מוכרח כמש"כ דהא הט"ז כ' שם דהוי בכלל עושי צדקה בכל עת זה המפרנס בני ביתו, וא"כ כנראה נקט שאין זה בכלל צדקה לעניים כמו שהבין מע"כ אלא בכלל עושי צדקה דהיינו איביזריהו, ב) ולענין עצם היסוד

שכתבתי כנראה שלא עיין היטיב בדברי הגר"ז שם שמיוסדים על דברי רבינו ירוחם שהבאתי, דבודאי כונתו מש"כ "שאיין היחידים יכולים לתת" ^{אוצר החכמה} לא מיירי מכל ההורים, דלפי"ז ההורים הם עניים ומי שאין לו בנים הוא העושר, אלא הכונה שיש בתוך ההורים מי שאינו יכול לשלם דאז החיוב חל על כל הקהל, והנני מעיד (מתוך נסיון מת"ת דפה) שרובא דרובא מן ההורים אינם משלמים סך הקצוב, ואה"נ שהגר"ז כ' דרוב העניים יכולים לשלם בעד ביניהם, אבל זה לא בזמנינו כידוע, וא"כ הדרי שיטת רבנו ירוחם לדוכתיה, ואה"נ שאין כופין בני העיר לשלם עבור העניים, מ"מ מה שמבקצים ממון לרוב, והם נותנים מרצונם הטוב בודאי זה הוי כקופת הקהל, דאטו יש כאן חיוב כפיה, כנלע"ד להשיב על דבריו.